
Els cinemes de Figueres

Per JOSEP M. BERNILS i MACH

Recordem, fugaçment, que el cinematògraf fou presentat per primera vegada el 28 de desembre de 1895, ara fa cent anys, al Saló Indien del Grand Café en el Boulevard des Capucins de París on els germans August i Lluís Lumière van oferir la projecció de la pel·lícula *Salida de los obreros de la fábrica Lumière en Lyon*. Aquest invent l'havien patentat el 13 de febrer d'aquest mateix any i el 22 de març havien fet una sessió privada de presentació a la Sala de Conferències del Foment de la Indústria Nacional de les Societats Fotogràfiques de França.

El primer cinema que va haver-hi a la província de Girona fou el que va obrir portes el dia 4 de setembre de 1897 a la ciutat de Girona i que estava situat als baixos del número 27 del carrer de l'Argenteria, cantonada amb la plaça de Sant Agustí. Les proves es van fer el 31 d'agost i van resultar satisfactòries. La inauguració es va anunciar com un espectacle *agradable i sorprenent*. Les pel·lícules que s'hi projectaren foren *La plaça de la República de París*, *Una batalla de nieve* i *La llegada del tren*. Es feien tres sessions els dies feiners i cinc els festius i l'entrada costava 25 cèntims. La premsa va qualificar el cinematògraf com un dels més sorprenents invents del segle XIX. Posteriorment, el 1898, van parar dos barracots durant les Fires de Sant Narcís que van perllongar la seva estada a causa del gran èxit aconseguit entre el públic. El 1908 es va inaugurar el Saló Gran Via, el 1909 va obrir el Coliseo Imperial i el 1922, l'Albéniz. ⁽¹⁾

PRESENTACIÓ A FIGUERES

No va trigar gaire Figueres a seguir les passes de Girona. Només sis mesos. El dia 10 de març de 1898 la premsa deia: "Esta noche tendrá lugar en el Salón de la Placeta (avui Museu de l'Empordà) la inauguración de un cinematógrafo que es el mismo que durante mucho tiempo se ha exhibido en la Rambla de las Flores de Barcelona, en cuyo salón cada noche exhibían hermosas y variadas vistas en movimiento. Este aparato, el más perfeccionado,

1. Josep Grahit i Grau. *El cine a Girona*. 1943. Diari d'un Segle, Diari de Girona. Any 1897.

Al Saló de la Placeta, avui edifici del Museu de l'Empordà, s'hi feren l'any 1898 les primeres projeccions cinematogràfiques a Figueres sense gaire èxit.

mereció el Gran Diploma de Honor de París”.⁽²⁾ Les sessions cinematogràfiques eren a dos quarts de vuit de la tarda i a les deu de la nit, i l'entrada costava 20 cèntims a preferència i 10 cèntims a general, totes amb seients de cadires de balca. Les sessions eren molt curtes.

El Saló de la Placeta era un antic local municipal destinat en aquests anys a ball de “raspes, caloios i altres sarauistes”⁽³⁾ com descriu l'escriptor figuerenc Pere Teixidor. A principi del segle passat encara era la Casa del Governador, però el 1850, ja cedida a l'Ajuntament per al mercat de l'oli, fou convertida en sala de ball. Era un local que no estava ventilat ni reunia cap condició. La gent fumava durant la projecció i això va motivar les protestes d'altres espectadors que deien que amb el fum no veien bé les pel·lícules. La pantalla era una tela blanca. Els primers projectors cinematogràfics estaven instal·lats sobre un cavallet de fusta. Eren manejats manualment i oferien una natural irregularitat de ritme. Funcionaven amb una làmpada de gas acetilè amb poca intensitat de llum. Encara que l'electricitat funcionava a Figueres des del mes de setembre de 1897 no va implantar-se en els edificis municipals fins al 1904, quan el Saló de la Placeta ja havia estat enderrocat i, al seu lloc, bastit l'edifici de la Cambra Agrària. Les pel·lícules eren de cel·luloide fotosensible, molt inflamables.

Sembla que aquest primer cinema no va pas tenir gaire èxit de públic. Aquelles pel·lícules tenien una imatge imperfecta amb una visió defectuosa i a vegades borrosa. El moviment era trepidant amb bruscs canvis sobtats d'imatges que molestava. Les primeres no tenien argument, la seva trama era molt senzilla i generalment tractava temes d'actualitat, situacions socials i

2. *El Ampurdanés*, 10 març 1898.

3. Pere Teixidor i Elies, *Figueres Anecdòtica Segle XX*, p. 294.

sentimentals o vistes documentals, que al cap de poc temps resultaven monòtones. Hi havia força xivarri ja que alguns espectadors llegien en veu alta els subtítols en una època en què hi havia un bon nombre de gent analfabeta. Cada film durava entre deu i vint minuts. L'última notícia cinematogràfica que tenim d'aquesta sala és del 1899, concretament d'una sessió en benefici de la Creu Roja amb la projecció de setze pel·lícules i entrades a 20 cèntims a preferència i 10 a general.

EL CINEMA D'AQUELLS INICIS

Recordem que fins aquell moment les grans novetats que llavors portaven els firaires eren les ombres xineses, les figures de cera o les imatges estàtiques de la llanterna màgica sense cap perfecció ni qualitat de moviment. Al lloc d'entrada dels barracots on s'oferia l'espectacle hi havia uns orgues de canons i figuretes en moviment que feien tocar per atraure la gent.

Un escriptor figuerenc dedicat al món de l'espectacle, Pere Teixidor, nat el 1892, explica que aquesta "exhibició va constituir un extraordinari esdeveniment... Les imatges en moviment deixaven enlluernat a tothom, i això a desgrat del simplisme dels quadres que es projectaven en aquelles primeres exhibicions: un tren que arribava a una estació amb el tràfec dels viatgers que pugen i baixen dels cotxes; una cursa de vailets ficats dintre uns sacs amb les caigudes còmiques consegüents; el jardiner que rega les plantes amb el galifardeu bromista que li obtura l'aigua i que quan l'home mira pel broc per esbrinar el possible embús l'altre alça el peu que obturava el pas de l'aigua i el raig es descarrega damunt el pobre jardiner; el descarrilament d'un tren... Tots els quadres que es projectaven feien veure una peripècia per l'estil, curta i senzilla. En una hora i mitja que durava la sessió es podien veure una dotzena de quadres, però molt sovint la projecció apereixia fosca i bellugosament ratllada".⁽⁴⁾

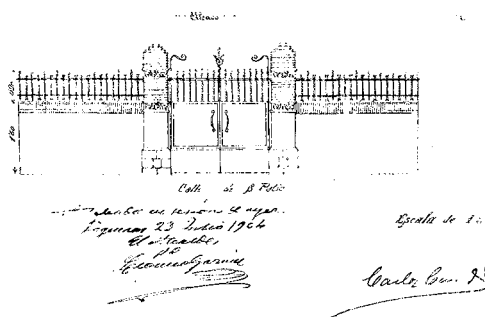
Un altre historiador, Eduard Rodeja, explica que quan "jo era petit (va néixer el 1896), a les darreries del segle passat, les Fires les animava molt una gran concurrència de barraques i atraccions franceses... Hi venien els primers cinemes amb unes llargues barraques de roba, que feien uns grans plens quan ací encara no n'hi havia cap".⁽⁵⁾

LA PRIMERA SALA EDISON

La següent notícia documentada d'un local exclusiu de cinema a Figueres és del 1904, quan ja s'havia consolidat plenament l'enllumenat elèctric i alhora, a partir del 1900, a les pel·lícules s'havien introduït els arguments i les ficcions i tenien un nou al·licient per al públic.

4. Id. id.

5. Eduard Rodeja i Galter, *Llibre de Figueres*, p. 207.

*Plànol de la porta de la casa
número 10 del carrer de Sant Pau
que donava entrada al primer
Cine Sala Edison que va tenir
molt bona rebuda per part del
públic.*

El va construir el senyor Carles Cusí de Miquelet sobre una petita part de la finca situada al carrer de Sant Pau, número 10, que havia aportat al patrimoni familiar la seva muller, Àngela Jordà de Genover. El 28 de maig de 1904 l'Ajuntament va concedir permís municipal al senyor Cusí per reedificar l'esmentada casa a la part que feia cantonada amb carrer de Sant Josep, d'acord amb un perfil presentat en el qual s'aixecava un metre la façana de l'immoble. El 23 de juliol del mateix any una altra concessió municipal li va permetre rebaixar la paret que tancava el pati de l'esmentada casa número 10 del carrer de Sant Pau i protegir-la amb una reixa. Aquest pati comunicava amb el local del primer cinema que va construir, el qual fou inaugurat el 21 de desembre de 1904 amb el nom de Sala Edison. Era de capacitat molt reduïda, només 250 espectadors, i encabida al lloc on després hi hagué la vitrina d'exposició dels fotogrames de les pel·lícules i una part del que més tard seria el vestíbul d'una nova i més gran Sala Edison. En realitat era una espècie de pavelló. Les clavegueres dels urinaris que estaven al jardí es connectaren a la claveguera general del carrer de Sant Pau. Això que sembla rutinari era una gran millora puix el Coliseum Imperial de Girona va inaugurar-se sense lavabos i allà la gent havia de sortir a fer les necessitats al riu. El local no tenia vestíbul i els espectadors de la sessió següent s'esperaven a peu dret al carrer.

El rètol indicatiu de la Sala Edison fou col·locat a primers de maig del dit 1905 amb infinitat de bombetes elèctriques. Es passaven setze pel·lícules curtes de la casa Gaumont, el símbol de la qual era el gira-sol. La premsa del dia 4 de febrer d'aquest mateix any 1905 escrivia: "Se'ns assegura que alguns concurrents a la Sala Edison ha fet avinent a la empresa propietària que si segueix exposant al cinematògraf pel·lícules de dubtosa moralitat no podran seguir ir ells afavorint-lo ab sa presència. Desitjaríem que això no resultés cert per lo que toca a la delicadesa de la empresa, pro cas de ser-ho felicitem als concurrents per lo que toca a la seva".⁽⁶⁾

6. *El Regional*, 4 febrer 1905.

El tema de la moralitat de les pel·lícules és força tractat a la premsa local, especialment en el setmanari catòlic *La Veu de l'Empordà*. Fins i tot s'explica que el diumenge a la tarda, en aquella època, alguns pares portaven els seus fills a l'oratori dels Pares Maristes com a substituiu del cinematògraf.

En aquesta sala la disponibilitat d'energia elèctrica per a la projecció i enllumenat de la sala era ja un fet, del qual se n'ocupà el mateix senyor Cusí. La companyia que havia iniciat l'enllumenat elèctric de Figueres el 1897 va quebrar i fou el 1903 quan Carles Cusí va adquirir els drets sobre Figueres i va iniciar una nova empresa que va potenciar un nou servei molt millor i de major capacitat per a tota la població.

En aquests primers temps les projeccions es feien de forma diferent, és a dir, la màquina projectora estava darrera de la pantalla, la qual es mullava abans de cada sessió per tal que fos el més transparent possible.

El suara esmentat escriptor Pere Teixidor diu que l'espectacle cinematogràfic estava ja més perfeccionat i

Programa de la inauguració del primer Cine Sala Edison el 1904.

SALA EDISON

*** INAUGURACION ***
 hoy Miércoles 21 Diciembre 1904

Sesiones de Pianola *
*** * Fonógrafo * ***
*** * y Cinematógrafo ***

*** PROGRAMA ***

♦♦♦♦♦ **PIANOLA** ♦♦♦♦♦

<i>Parada militar</i>	Massenet.	}	Durante las proyecciones
<i>Marcha Ruinas de Atenas.</i>	Rubinstein.		
<i>Polka Marionnettes.</i>	Edgards.		
<i>Le Tourniquet</i>	Eggbar.		
<i>La Fontaine</i>	Bohm.		
<i>Marcha Húngara</i>	Kovalski.		

♦♦♦♦♦ **FONÓGRAFO** ♦♦♦♦♦

<i>Joyeme, valz</i>	Orquesta.
<i>Poleneras</i>	Canto.
<i>Pic-Vert</i>	Salterio.
<i>Semiramis</i>	Orquesta.
<i>La Volière</i>	Flauta.
<i>Louise</i>	Canto.

♦♦♦♦♦ **CINEMATÓGRAFO** ♦♦♦♦♦

Escursión á Monserrat.

Los Appaches. 23

Transformaciones. — — — 40

Concurso de bebés.

CRISTÓBAL COLÓN,

(escena histórica en 8 cuadros.)

1.º Revuelta en el mar. — 2.º Desembarco en América. — 3.º Festejos indios. — 4.º Entrada triunfal en Barcelona. — 5.º Recibimiento en la Corte de España. — 6.º Desgracia de Cristóbal Colón. — 7.º Colón en la cárcel. — 8.º Apoteosis.

Dando fin con 6 vistas fijas del Japón.

⇒ **PRECIOS** ⇒

Entrada general.	25 céntimos.
» preferencia	40 »
Abono 20 entradas general	4 pesetas.
» 20 » preferencia	6 »

Las sesiones empezarán
á las 3 de la tarde.

Figueras: Imprenta Alegret.

Cinematógrafo Nuevo

Lasauca, 18

FIGUERAS

LOCALES ESPACIOSOS :: MAQUINARIA PERFEC-
CIONADÍSIMA :: PELÍCULAS NUNCA VISTAS EN
ESTA CIUDAD :: :: :: :: :: :: :: :: :: ::

NOVEDAD

BRILLANTEZ

Lasauca, 18

Anunci del
Cinematógrafo Nuevo,
el segon de la ciutat.

oferia pel·lícules basades en l'argumentació d'anècdotes i petites comèdies de teatre com *L'hereu pruna*, *Un viatge a la lluna* i alguna altra.

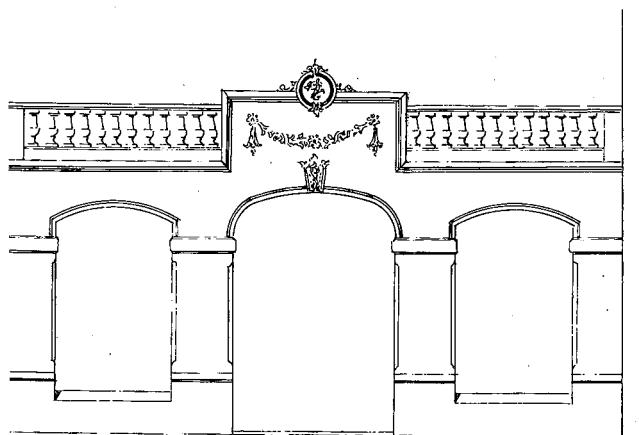
També l'any 1905 van venir a les Fires de la Santa Creu dos carros de transport ambulants destinats a petites sales cinematogràfiques, els quals s'instal·laren al final del carrer de Caamaño, al que llavors era començament de la futura plaça de la Palmera. Aquells dies va bufar una forta tramuntana que els causà grans destrosses fins al punt que la comissió de festes els exonerà del pagament dels arbitris municipals, segons s'exposa en el llibre d'actes municipal.

UN NOU LOCAL: EL CINEMATÓGRAFO NUEVO

No apareixen més notícies sobre el cinema a Figueres fins al 1908. El dia 11 d'abril va inaugurar-se un altre cinematògraf en el baix de la casa número 18 del carrer de Lasauca, cantonada al de Galligans, avui casa número 10, amb el nom de Cinematógrafo Nuevo, encara que el local també era conegut com el Trull d'en Petes, perquè hi havia hagut un trull aprofitant la mina d'aigua dita de Gatillepis, encara avui existent, que passava per dessota el carrer d'Álvarez de Castro. Aquest cinema era propietat de Jacint Terrades i, segons l'anunci que publicava a la premsa, disposava d'uns locals espaiosos, maquinària perfecta i pel·lícules mai vistes en aquesta ciutat: "El salón no está completamente decorado como era deseo de la empresa. Sin embargo se nos asegura que en cuanto a películas se exhibiran de última novedad y de gran sensación, por lo que la Empresa tiene contrata hecha con las principales fábricas y cuenta con maquinária moderna".⁷⁾ Alguns dels films anunciats els primers dies eren *Adelante con la música* (el primer pintat en color), *La falta de otro*, *El yerno hechizado*, *Ya llegaremos*, *Sueño de una modista*, *Catástrofe ferroviaria*, *El perro y sus sonrisas*, etc .

7. *El Figuerense*, 10 abril 1908.

*Plànol de la façana
del segon Cine Sala
Edison en el 1908,
al mateix lloc
d'entrada de
l'anterior del 1904.
Actualment es
manté igual.*

En el programa d'actes de les Fires i Festes de la Santa Creu d'aquest mateix any 1908 s'anunciaven sessions de cine pels dies 2, 3, 4 i 5 a la Sala Edison i al Cinematógrafo Nuevo. Aquest s'anunciava en el número extraordinari de *El Figuerense* amb el text següent: "Cinematógrafo Nuevo. Calle Lasauca, 18. Figueres. Locales espaciosos. Maquinaria perfeccionadísima. Películas nunca vistas en esta ciudad. Novedad. Brillantez".

Aquest cinematògraf va plegar a final d'any i va canviar de propietari i de nom. Va tornar a obrir les portes el 13 de febrer de 1909 amb el nom de Salón Novedades, cosa que fou molt ben rebuda pel públic. El mes de juny de 1909 la premsa comentava que el cine estava concorregudíssim pel grandíols i variat programa, cosa que mereixia la seva recomanació. El nou propietari va pagar pel seu compte la instal·lació de làmpades de l'enllumenat públic al carrer de Lasauca, davant de l'establiment del cine "cada vegada més concorregut... veritablement no era d'esperar altra cosa donat el grandíols i variat programa que s'hi projecta: pel·lícules recreatives, morals, instructives i de gran novetat".⁽⁸⁾

LA SEGONA SALA EDISON

Mentrestant el senyor Cusí, vist el creixent interès dels figuerencs pel cinematògraf, havia iniciat a finals del 1907 les obres d'una segona i nova sala cinematogràfica, molt més gran que l'anterior. El dia 5 d'abril de 1908 la premsa explicava que "adelantan mucho las obras que se realizan en los jardines de la Sala Edison para convertirlo en un elegante y cómodo teatro que

8. *La Veu de l'Empordà*, 26 juny 1909.

será digno de la esplendidez de su propietario señor Cusí y de la importancia de la ciudad. No se hará, pues, esperar mucho tiempo la deseada inauguración de tan bonito coliseo: es más, se nos asegura que ha sido ya escriturada la notable compañía catalana que actúa en el teatro Romea de Barcelona".⁽⁹⁾ Encara que essencialment la sala estava bastida de fusta, era molt més àmplia que l'anterior, amb una cabuda d'unes 400 persones i estava situada a l'espai que després va ocupar el passadís d'entrada del tercer cinema Sala Edison. La sala primitiva fou convertida en cafè i sala de descans.

En una altra notícia de l'època s'informa que per Setmana Santa d'aquest mateix any 1908 el senyor Cusí va posar en funcionament aquesta segona sala que encara no estava acabada del tot, motiu pel qual aquests dies feia sessions a les dues sales, a l'antiga i a la nova. A la nova l'anomenava Sala del Jardí, perquè tenia sortida a un grandios jardí que donava darrera a la casa de la Rambla on vivia el senyor Cusí. La premsa explica: "Con el fin de dar completa variedad en las sesiones cinematográficas de la Sala Edison el Sr. Cusí ha dispuesto que el sábado y domingo se den en el mismo dos espectáculos completamente distintos, o sea en la Sala del Jardin la película que tanta aceptación ha tenido, *Vida, pasión y muerte de Nuestro Señor Jesucristo* i en el salón antiguo, o sea el de abajo, las preciosas películas: *Una ráfaga de viento sobre la playa*, *Entre el deber y el dolor*, *Entre los Tauareg*, *Simple equivocación*, *El dinero del carbonero*, *Una mujer celosa i el delito del criado*."⁽¹⁰⁾ El 25 d'abril següent es va celebrar una sessió a benefici de la Creu Roja de Figueres que va produir una recaptació de 185 pessetes. Això també es va fer en el Cinematógrafo Nuevo. A la vegada, a la Sala Edison hi va fer una representació la companyia del Teatre Romea de Barcelona. El 15 de maig va projectar el film *La venganza de la gitana*, que era en color, pintada a mà, fotograma per fotograma. A la mitja part de les sessions la banda militar interpretava unes peces musicals. En aquesta nova o segona Sala Edison s'hi feien tres funcions a la setmana i l'entrada valia 25 cèntims. A l'estiu d'aquest mateix any 1908 estaven pràcticament enllestides les obres de la segona sala. Es treballava en la conversió de cafè i sala d'espera del primer local. Així ho explica la premsa: "Resulta el local a propósito y una vez que esté terminado la parte de ornato y comodidad no hay duda que será el preferido de la buena sociedad figuerense".⁽¹¹⁾

CINE A L'AIRE LLIURE A L'HORTA GAIOLÀ

El senyor Cusí va tenir una altra idea i va llogar el terreny de l'horta Gaiolà, formada per l'actual plaça i jardins Josep Pla i el Teatre Municipal El Jardí, per dedicar-lo a saló recreatiu a l'aire lliure durant l'estiu. Aquesta

9. *El Figuerense*, 5 abril 1908.

10. *El Figuerense*, 10 abril 1908.

11. *El Figuerense*, 26 juny 1908.

*Antiga horta i rentador
d'en Gaiolà, on en el
1908 es van fer les
primeres projeccions
cinematogràfiques a
l'aire lliure. Avui és la
plaça Josep Pla.*

horta tenia una superfície d'unes tres vessanes, exactament 6.500 metres quadrats, i hi havia un gran safareig cobert d'ús destinat únicament a la gent rica de la població, on acudien les minyones amb els fardells de roba de les seves mestresses. Era propietat de Carlos Ruiz del Castillo i Catalán de Ocon, descendents per part de mare de l'antiga família benestant Gaiolà.

El cine a l'aire lliure fou inaugurat el dia 26 de juny de 1908 i la premsa informava que "lo numeroso de la concurrència demostró cuan del agrado público son esas reuniones al aire libre en las calurosas noches de verano". A la vegada el periòdic demanava que "por lo céntrico y espacioso resultaria una preciosa finca si nuestro Ayuntamiento pudiera adquirirla para parque o jardín público, idea que no es nueva pero que conviene no dejarla llegar a vieja sin que se intente su realización. Creemos que aún es tiempo y que seria acogida con general aplauso".⁽¹²⁾ Aquest desig ha tardat quasi un segle a fer-se realitat. No ha estat fins el 1983 quan la totalitat de la finca fou comprada per l'Ajuntament i és el que avui ocupa la plaça Josep Pla i l'edifici del Teatre Municipal El Jardí, el qual acull les projeccions de la programació de la Filмотeca de la Generalitat i les diverses representacions teatrals.

El senyor Cusí va fer tres anys cinema d'estiu a l'horta Gaiolà, és a dir, fins al 1910. Les pel·lícules que es van passar la primera nit foren: *El puñal árabe*, *En China Shang Hai*, *El grumete*, *Mariposas japonesas*, *Los efectos de un corte de navaja* i *Afición al equilibrio*. Durant els intermedis actuava una banda militar de música.

El mes d'octubre del mateix 1908 el senyor Cusí va millorar l'entrada al cine Sala Edison i va instal·lar la marquesina, que encara existeix, als baixos de la casa número 8 del carrer de Sant Pau, que era per on s'entrava al segon i tercer cinema, casa que curiosament mai ha estat propietat del senyor Cusí, el qual l'havia arrendat. En realitat aquesta nova sala estava també destinada

12. *El Figuerense*, id.

a tenir una vida efímera desbordada ben aviat per l'afició de la gent. El senyor Cusí ja pensava en la tercera i definitiva sala.

Amb motiu de la inauguració el dia 8 d'octubre dels curs acadèmic 1908-09 a l'acte del repartiment de premis el Sr. Cusí va obsequiar els alumnes de les Escoles Nacionals amb una funció cinematogràfica "exhibiéndose películas muy adecuadas a la edad de los simpáticos espectadores", segons explica la premsa d'aquesta data.

La projecció de pel·lícules a les nits de l'estiu va tenir un competidor popular. El 1909 es va fer cine a l'aire lliure al final del passeig Nou on es muntava el quiosc conegut per En Rufo, al costat de la font Trobada, lloc de concurrència dels figuerencs les nits de l'estiu. L'entrada era gratuïta i només calia pagar la consumició: gasosa, sidrals, aigua de la font endolçada amb nissos, etc.

CINE AL TEATRE MUNICIPAL

Abans d'explicar aquest epígraf concretarem que en parlar del Teatre Municipal, també conegut per Teatre Principal, ens referim al que havia existit al capdamunt del carrer de Sant Pere, avui convertit en Teatre Museu Dalí. Havia estat construït per l'Ajuntament el 1850 i va servir fins el 1939 en què fou destruït per un imprudent incendi. Pel que fa al Teatre Municipal El Jardí, ja abans esmentat i actualment en servei, és l'antic Teatre Cine El Jardí que fou adquirit el 1983 per l'Ajuntament al seu propietari.

L'any 1909 el Teatre Municipal, que tenia il·luminació elèctrica des del 1904, va inaugurar les sessions de cine a càrrec del senyor Pere Matas. Com que el local del teatre tenia una especial configuració, la projecció es feia al revés, per darrera del teló i per tal motiu va caldre construir un balcó tribuna per instal·lar-hi la màquina projectora, el qual afegitó sobresortia a la façana posterior de l'escenari, a la pujada del Canigó. També es va instal·lar un mo-

Sala de Platea del Teatre Municipal, avui Museu Dalí. El projector cinematogràfic estava situat darrera el teló de l'escenari.

tor de gas pobre. La iniciativa de fer sessions de cine al Teatre Municipal no va tenir èxit ja que el jovent era partidari del cine en la nova Sala Edison i la gent de mitjana edat estava aferrada a la tradició teatral i trobava el cine pobre i insul·l. Al cap de poc els tenedors de llotges, encara que eren molt aficionats al teatre, van optar per anar a la sessió de teatre del dissabte a la nit i a la de cine a la Sala Edison el diumenge a la tarda, ja que aquestes funcions eren més plaents i interessants. Fou l'inici de la crisi teatral a Figueres que es refermà envers el 1916.

ELS COMPLEMENTS CINEMATOGRAFICS

En tots aquests anys les pel·lícules eren encara mudes. Al començament hi havia un comentarista que explicava els arguments alhora que tocava el piano. El primer comentarista figuerenc fou un tal Vilarrassa, el qual explicava inicialment l'argument, però en algunes ocasions era escridassat per la gent. En aquell temps hi havia molt de xivarri a la sala. Després es va instal·lar un fonògraf o un gramòfon i després una pianola que oferia música amb certa coordinació amb les imatges.

El senyor Cusí va millorar la presència del so a la sala amb un nou pianista que interpretava peces musicals durant tota la projecció. Un dels primers pianistes fou Martí Llovet. Després van actuar diversos conjunts i fins i tot la banda militar, cosa que va engrescar la gent de mitjana edat. Entre els conjunts civils cal destacar el Trio Hispania amb els germans Lluís i Ricard Pitxot i Lluís Bonaterra. després va formar-se un sextet molt destacat amb Lluís Bonaterra, Enric Sans, Jaume Soldevila, Ramon Basil, Albert Angelo i Frederic Basil. Posteriorment hi hagueren baixes i s'hi afegiren Ramon Basagañes, Emili Pallisera, Enric Castelló i Enric Lunati. Lluís Bonaterra fou substituït per la professora de música Camil·la Lloret, que en fou la directora. El tipus de música variava segons el tema: es tocava un vals quan l'escena era sentimental i una marxa airosa si hi havia acció. En acabar la pel·lícula es cridava "pel·lícula final".

*Al teló del Teatre Municipal
s'hi van pintar diversos
anuncis publicitaris.*

També actuaven en els intermedis cantants de cuplets i música andalusa. D'aquí que la premsa local manifestés el seu rebuig per la lletra picaresca d'algunes cançons i per la vestimenta de les cupletistes.

Els grups musicals van actuar fins a l'arribada del cine sonor el 1930 en què l'empresa va prescindir-ne totalment.

Els figuerencs ja s'havien engrescat al cinema i resultaven molt emotives pel·lícules com *Ya llegamos*, *En busca de honores*, *El nuevo comisario*, *No más criados*, *El miedo de los microbios*, *Bromas de Lucifer* o *La hija del armador* que fou una gran sensació per les escenes dramàtiques filmades. Un altre esdeveniment fou la projecció per les Fires i Festes de la Santa Creu del 1913 de la pel·lícula *Quo Vadis?*, ja que segons informava la premsa local d'aquella data, Figueres fou la segona ciutat d'Espanya a presentar-la. Era un film mític i un dels primers amb un argument planificat, que havia estat presentat el 1902 al Teatre Astoria de Nova York al preu d'un dòlar l'entrada, una quantitat desorbitada en aquell temps.

Aquest any es van dictar unes normes sobre higiene en edificis públics segons les quals era necessària la instal·lació d'un teló metàl·lic de malla a l'escenari que servís de tallafor en cas d'un sinistre. Les pel·lícules eren molt inflamables. El 1912 la Junta Provincial d'Espectacles, nomenada per controlar l'aplicació de les disposicions sobre els locals cinematogràfics, va prohibir el funcionament del cinema en el Teatre Principal per no disposar de les condicions exigides. El mateix va succeir durant uns dies a la Sala Edison, perquè es deia que en aquest local calia millorar i adaptar les condicions a les noves disposicions.⁽¹³⁾ Feia molt poc que a Bilbao s'havia declarat un incendi en un cine que havia ocasionat 40 morts. La Sala Edison tenia sortides d'emergència pel carrer de Sant Josep i pel jardí propi.

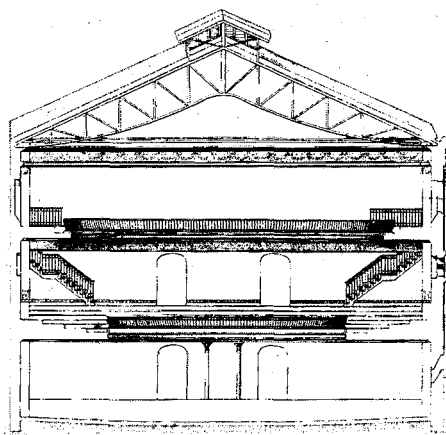
LA TERCERA SALA EDISON

El 1909 Carles Cusí s'havia adonat del gran èxit de públic. La premsa escrivia: "Concurridíssim s'ha vist aquest cine en les darreres sessions que ha donat. Veritablement no era d'esperar altra cosa donat el grandió i variat programa que s'hi projectava. Molt ens complavem de que en eixa ciutat on puga veures un espectacle que mereix l'imparcial recomenació de totes les classes socials i quin empresari al ensemple que dona un bon trato d'agradable esplay als seus clients se esmera en presentar pel·lícules d'assumptes recreatius, morals, instructives de gran novetat. Recomanem als nostres amables llegidors no deixin de visitar-lo segur de que han d'agrair l'estona de distracció qu'els hi proporciona".⁽¹⁴⁾ Aquesta notícia sembla confirmar que feia un temps que no es projectaven films de "dubtosa moralitat" com abans havia criticat la premsa. Precisament el 31 de desembre de l'any 1913 el Ministeri de la Govern-

13. *La Veu de l'Empordà*, 14 desembre 1912.

14. *La Veu de l'Empordà*, 26 juny 1909.

Secció transversal de l'interior del tercer Cine Sala Edison segons projecte de l'arquitecte Josep Azemar. Era dels més elegants de Catalunya.

ció va publicar una ordre per la qual obligava als propietaris de cines a presentar als respectius ajuntaments els títols i continguts de les pel·lícules que anaven a projectar per si en elles “hubiese alguna tendència perniciosa”.

El 7 de maig de 1912 es va produir a la sala d'espectacles una broma de molt mal gust que sortosament no va causar cap accident. Un pocasolta va començar a cridar “Foc! Foc!”. Tothom va abandonar la sala a cops i trompades i van haver-hi alguns ferits de poca consideració.

L'any 1911 el senyor Cusí va encarregar a l'arquitecte Azemar, el mateix que li havia projectat la casa de la Rambla, un nou edifici pel cinema Sala Edison, aquest destinat a ser el primer de la província en molts anys. La premsa es feia ressò de la notícia i deia que “donada l'explendidesa amb què el senyor Cusí porta a cap totes les seves obres i al reconegut bon gust del senyor Azemar, no dubtem que Figueres comptarà amb el nou teatre amb un altre important edifici”.⁽¹⁵⁾ El projecte fou aprovat per l'Ajuntament el 31 de maig de 1911. Agrupava els terrenys del primer i segon local i bona part del jardí, amb un gran vestíbul d'entrada que, com ja s'ha esmentat, curiosament no era propietat del senyor Cusí sinó que estava arrendat.

La sala va entrar en funcionament a final del 1913, encara que les obres no s'enllestiren fins l'estiu del 1914 en què s'acabà la decoració, que fou dirigida per l'escenògraf barceloní Salvador Alarma, un dels millors professionals de Catalunya que realitzà les decoracions per als Espectacles i Audicions Granés i per al Liceu barceloní. Fou professor d'escenografia de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, predecessora de l'Institut Català del Teatre.

Hi havia un regi saló d'entrada amb una majestuosa i gradiosa escalinata per pujar al primer pis. També hi havia una gran sala de descans amb un bar

15. *La Veu de l'Empordà*, 3 juliol 1909.

Entrada de la nova Sala Edison inaugurada el 1914 que encara es conserva.

a la planta baixa i una sala de descans gran i elegant en el primer pis a la qual s'accedia per un saló dit dels miralls, amb una escalinata senyorial. Per primera vegada els seients no eren cadires de balca sinó butaques. A la vegada, com una altra gran novetat, disposava de calefacció central i radiadors. La sala tenia capacitat per a 800 persones a platea i 500 a l'amfiteatre del primer pis. Tot i això la premsa explicava que el cine s'omplia totalment i que en alguna ocasió la gent es queixava que més de cent persones havien d'estar dretes tota la sessió. Tenia una espaiosa porta de sortida d'emergència pel carrer de Sant Josep.

Alhora disposava d'un jardí grandíols a la part nord i oest que anava fins a darrera la casa que el senyor Cusí tenia a la Rambla. A l'estiu la gent sortia a aquest jardí a prendre l'aire i a veure alguna de les begudes que s'oferien en el bar. Aquest jardí el va ampliar notablement el senyor Cusí uns anys després en comprar la casa contigua a la seva de la Rambla, que havia estat propietat de la família Vilallonga i després, fins al 1924, col·legi dels Maristes. El Sr. Cusí va revendre aquesta casa al cap de poc temps però es va reservar una part de l'antic pati del col·legi amb el qual va ampliar el jardí del cine que llindava amb la casa seva.

A les sales interiors d'aquesta nova Sala Edison hi van tenir el seu estatge les societats Juventut Artística i la de Concerts, que oferia sessions al saló dels miralls.

Una altra notícia d'aquest any 1914 és del dia 24 de juny en què es va produir un escàndol a la Sala Edison quan uns militars van sentir-se ofesos en representar-se un dels números de varietats. El públic va protestar i hagueren d'acudir-hi les autoritats locals per retornar la pau i el cine va tancar uns minuts les portes.

A l'estiu de l'any següent s'hi va instal·lar un gran ventilador de 15 kw per condicionar l'aire interior. Per refrescar millor l'ambient a l'estiu el senyor Cusí va provar un sistema d'aire condicionat que consistia a posar barres de gel (la seva societat elèctrica era propietària de la fàbrica de gel a Figueres) davant del ventilador, que així enviava aire fresc a la sala. La cosa, però, no va funcionar puix el gel es consumia molt ràpidament sense efectes generals. Llavors va posar més ventiladors distribuïts a diversos llocs de la sala de projecció.

Façana lateral del Cine Sala Edison pel carrer de Sant Josep.

Com que continuaven fent-se els espectacles de varietats a mitja part, cosa que agradava molt al públic, la premsa del dia 30 de maig de 1914 exposava que era una “llàstima que els rics escenaris del sumptuós cine Sala Edison serveixin solament de plataforma d’actuació per una xavacana cupletista”, i el 25 de juliol insistia en els programes que “deixen molt de desitjar en els aspectes morals”.⁽¹⁶⁾ Els qualificava de repugnants i de baixos drames passionals.

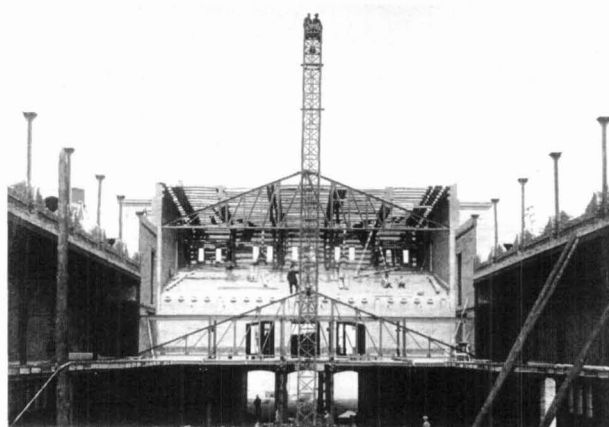
Aquesta Sala Edison va funcionar fins al 1984.

EL TEATRE-CINE EL JARDÍ

Un contrincant de Carles Cusí en els negocis, el també figuerenc Pau Pagès, va ser igualment un seu rival en el cinema. El 1910 va constituir una empresa elèctrica amb la qual li feia la competència i no havia de dependre per res del seu rival. El 1914 va llogar el terreny de l’horta d’en Gaiolà, el mateix lloc on a l’estiu del 1908 Carles Cusí hi havia fet cine a l’aire lliure i que és el terreny on avui hi ha la plaça Josep Pla i el Teatre Municipal El Jardí.

Com abans s’ha esmentat en explicar el cine a l’aire lliure del senyor Cusí, aquesta finca era propietat de Carlos Ruiz del Castillo i Catalan de Ocon, que fou rector de la Universitat de Santiago. El nom de Gaiolà correspon a avantpassats per línia materna. El lloguer el va fer el senyor Pagès amb una condició molt concreta i arriscada, ben segurament motivat pel seu gran interès en aquells moments de concertar el lloguer. Va acceptar la inclusió d’una atrevida clàusula que amb el temps hauria pogut resultar perillosa, consistent en què es comprometia formalment, al venciment, a deixar el terreny lliure i expedit, enderrocant i retirant totes les obres realitzades, o sigui desmantant tot el Teatre Cine El Jardí, excepte en el cas que els propietaris del solar volguessin adquirir-les, cas en què havia de fixar-se el preu mit-

16. *La Veu de l’Empordà*, 30 maig 1914.

*Estat de la construcció
del Teatre Cine El
Jardí a mitjans de l'any
1914.*

jançant peritatge. En el fons la decisió última d'acceptar o no el preu i per tant d'adquirir o no, quedava en mans dels arrendadors. Aquesta clàusula va estar vigent fins al moment de la seva adquisició per Josep Pagès, el fill de Pau Pagès, el 1949, pel preu de 350.000 pessetes.

El senyor Pagès, el 1914, va demanar permís a l'Ajuntament de Figueres per reformar la porta d'entrada a l'horta pel carrer del Forn Nou, sol·licitud que li fou autoritzada només per l'entrada del vehicle destinat a l'hortolà, segons l'acord municipal. Ho va reclamar i al final li donaren permís perquè per aquesta porta hi poguessin entrar totes les persones i vehicles que passessin pel dit carrer del Forn Nou.

El dia 5 de juliol de 1914 va inaugurar les sessions cinematogràfiques a l'aire lliure. La premsa informava que "el seu propietari, l'intel·ligent i ben reputat industrial Sr. Pau Pagès, promet als figuerencs un nou lloc d'esbarjo que de construir-se tal com de públic se diu, serà una nova joia per la nostra ciutat. Demà s'inauguraran les funcions cinematogràfiques a l'aire lliure i dintre de curt termini de temps el lloc quedarà convertit en espaiosa sala". Les sessions d'estiu a l'aire lliure van tenir gran acceptació amb "una multitud immensa que no cabien en dit lloc". La premsa afegia que es feien boniques i morals pel·lícules.¹⁷ L'únic problema que hi havia en aquestes sessions era que si algun dia plovia no es podia fer. Per això i per fer la competència al seu rival, el senyor Pau Pagès tenia la idea de construir un gran edifici, més gran que la Sala Edison. El 23 de setembre del mateix 1914 va sol·licitar a l'Ajuntament el permís municipal d'obres.

El projecte del nou edifici, segons plànols de l'arquitecte gironí Llorenç Ros i Costa, fou aprovat per l'Ajuntament el 23 de setembre del mateix any 1914 i tot seguit van iniciar les obres. La decoració fou a cura de l'escenògraf Josep Castelló. El local tenia una superfície de 115 x 60 metres, amb un

17. *La Veu de l'Empordà*, 4 juliol 1914.

total de 1.750 metres quadrats i una capacitat per a 1.784 espectadors, és a dir, uns cinc-cents més que el del seu rival. Disposava de llotges laterals tant a platea com a l'amfiteatre del primer pis. Davant de l'edifici hi havia una gran esplanada o pati amb entrada principal pel carrer del Forn Nou i a la vengada al carrer de Sant Pau per un passadís que el senyor Pagès va mantenir per sota les cases que hi havia a la part oest i que precisament sortia al davant mateix del cine del seu contrincant, la Sala Edison. D'aquesta forma l'antiga horta Gaiolà va quedar distribuïda amb una plaça davantera de 2.300 m², l'edifici del cine amb 1.750 m² i el parc interior amb 2.458 m².

El nou cinema fou inaugurat el 29 d'abril de 1916 amb el nom de Teatre Cine El Jardí, tot i que també era conegut com a "can Garida", ja que aquest era el motiu amb el qual es coneixia el senyor Pagès. El sistema de calefacció era també central i a l'estiu funcionaven els ventiladors, al mateix temps que la gent podia sortir al jardins del parc interior plens d'arbres i amb un servei de bar. A l'interior, a la part oest, hi havia una gran sala per passejar a mitja part i una altra, bellament adornada, al primer pis, sobre el vestíbul d'entrada, amb dues escalinates laterals de gran presència.

Es va programar la inauguració amb l'actuació de la Companyia d'Opera del Liceu de Barcelona dirigida pel mestre Sabater amb l'obra *La Gioconda*. Després es representaren altres òperes: *El Barbero de Sevilla*, *Carmen* i *La Bohemia*. També es va gaudir de la presència de la Simfònica de Madrid pel concert d'inauguració. Un cop celebrat, els concurrents havien d'anar a l'Ajuntament a saludar les autoritats, les quals havien previst obsequiar-los amb dolços i xampany, però aquest acte es va anul·lar en comunicar-se una desgràcia d'un familiar del director, senyor Monsalvatge, que es va haver d'absentar de Figueres.

Poc temps després d'aquesta inauguració, *La Veu de l'Empordà* també es queixava dels programes d'aquesta sala dient "Estariem contents si escombressin les immundícies de les pel·lícules que s'han d'exhibir". Tot ple-

*El Teatre Cine
El Jardí a punt
de finalitzar
les obres, a
començament
de l'any 1916.
A mà dreta es
veuen les feixes
de l'horta
Gaiolà.*

*Escenari del
Teatre Cine El
Jardí.*

gat les escenes reclamades eren les del petó entre parelles, a les quals la gent de la sala rebia amb xiulets.

Aquesta sala va tenir una lleugera modificació quan el senyor Pagès va fer tancar la part superior de l'amfiteatre en comprovar que amb el cinema sonor el so es perdia. Una paret separatòria va crear un espai mort totalment clos que acabà convertint-se en un colomar. No fou recuperat fins a la seva adquisició i remodelació municipal el 1989.

Ambdues sales, la del senyor Cusí i la del senyor Pagès, van dedicar-se també a l'art dramàtic i van programar vetllades de teatre, òpera i sarsuela. Això va provocar una fonda crisi en el Teatre Municipal.

Amb la construcció del Teatre Cine El Jardí, al qual com hem dit s'hi anava per un passadís que donava al carrer de Sant Pau, el mateix vial on hi havia la Sala Edison, el carrer de Sant Pau, un temps dit de Cervantes, fou popularment conegut com "el carrer dels cines".

DECLIVI DEL CINE AL TEATRE MUNICIPAL

Els espectadors del Teatre Municipal van minvar notablement. Un acord municipal del 1914 expressa que era difícil trobar companyies que actuessin en aquest teatre per l'elevat cost dels muntatges i les despeses d'aquestes contractacions. A partir del 1916 el declivi fou encara més pronunciat. La causa era, en especial, la posta en funcionament del Teatre Cine El Jardí on el seu propietari, igual que feia el senyor Cusí a la Sala Edison, també hi va incloure actuacions de varietats entre pel·lícula i pel·lícula a preus irrisoris.

El Teatre Municipal va disminuir el nombre de funcions a quinze anuals, fins que el 1923 va tancar portes. L'Ajuntament va suprimir la Comissió Municipal del Teatre que motivà l'etapa més trista de la seva vida. Tres anys després tornà a tenir activitat en ser contractat el seu ús pel Patronat de la Ca-

Entre altres moltes desgràcies la Guerra Civil va motivar l'incendi i destrucció del Teatre Municipal, anys després convertit en Museu Dalí.

tequística Parroquial, que s'hi va mantenir durant quatre anys. Amb la proclamació de la Segona República l'Ajuntament va rescindir el conveni i va intentar donar un nou impuls, encara que sense activitat cinematogràfica i només amb representacions teatrals que van minvar durant la Guerra Civil 1936-39, però encara se'n feren algunes pocs dies

abans d'acabar-se aquest conflicte. L'última obra fou la del figuerenc Pere Teixidor *No quiso ser madre*, a benefici del Socors Roig Internacional. Malauradament aquestes representacions es van acabar del tot quan el mes de febrer de 1939 un tabor de moros que havia entrat a la ciutat ja a les acaballes de la Guerra Civil va encendre de forma imprudent un foc a l'escenari, que va agafar els telons i va incendiar tot l'edifici, que va cremar com un llucet. El 1974 fou convertit en el Museu Dalí.

Durant l'etapa de la Segona República es va introduir en el Teatre Municipal el teló publicitari amb espais que es contractaven a diferents preus segons la seva superfície. El més petits pagaven 10 pessetes l'any.

CINE AL CASINO MENESTRAL

Una societat que durant una temporada va disposar de cinema propi fou el Casino Menestral. A partir del 1928 anunciava grans pel·lícules i feia només una sessió la tarda del diumenge, en una sala independent de la de ball. Aquesta iniciativa no va tenir gaire vida. El 1954 s'hi van tornar a fer sessions cinematogràfiques organitzades per la Unió Excursionista de Catalunya que tenia el seu estatge allà.

CINE AL PATRONAT DE LA CATEQUÍSTICA

El Patronat de la Catequística Parroquial, que era un centre catòlic, també va iniciar-se tímidament en el cinema el 1924 al local que tenia al carrer Àlvarez de Castro. L'any 1926 li fou arrendat el Teatre Municipal i va aprofitar la instal·lació dels projectors per passar pel·lícules de llargmetratge per als seus associats. La moralitat de les pel·lícules projectades era controlada pel Consorci Parroquial de Cinema, còpia del que s'havia imposat en els centres catòlics de França amb el nom de Cinema Parroquial. Entre les primeres pel·lícules que es van projectar figuren *Los Nibelungos*, *la Cruzada de la Humanidad*, *La Fiera del Mar*, *Zigano*, *Amor filial*, etc. Precisament en el mes de febrer de 1928 es va projectar la pel·lícula filmada pel figuerenc Josep Pagès titulada *Figueras industrial y artística*. El Patronat de la Catequística Parroquial fou desnonat del Teatre Municipal el 1930 i anaren a raure a un petit local del carrer Maria Àngels Vayreda, fins que l'any següent decidiren la construcció d'un estatge social propi a la ronda del Dr. Arolas, llavors totalment als afores de la població. El 2 d'octubre de l'any següent van inaugurar una magnífica Sala d'Espectacles, en la qual es feren representacions teatrals i pel·lícules adequades al caràcter del patronat religiós, sempre molt controlades en moralitat i sovint censurades. Hi havia una comissió que el dissabte presenciava a sala tancada les pel·lícules del diumenge i ordenava tallar, a cop de tisores, els metres considerats poc morals. Abundaven sobretot els films de l'oest americà. La publicació mensual *Vida Parroquial* informava que la projecció era clara i fixa "encara que a voltes l'operador té pressa i ens fa malbé la vista amb la rapidesa fantàstica que porta el motor". Era el tercer cinema de Figueres, encara que pràcticament limitat als socis del Patronat. Igualment es facilitaven entrades gratuïtes de general als nois que anaven a catecisme a la parròquia.

Requisat l'edifici pel Comitè Antifeixista a l'inici de la Guerra Civil 1936-39 per utilitzar-lo com a Casa del Poble, va quedar sense ús cinematogràfic. L'últim programa va ser el 19 de juliol de 1936 amb les pel·lícules titulades *El Agente Secreto* i *Los Misterios de la Vila Rosa*. L'endemà va ser confiscat. El local no fou recuperat fins el desembre de 1939 i les primeres

El Patronat de la Catequística que va inaugurar la Sala d'espectacles el 1931 situat per darrera de l'edifici social.

*Sala d'espectacles del
Col·legi dels Fossos.*

pel·lícules que s'hi van projectar foren, el 18 de febrer de 1940, *La horda caballista*, una d'en *Popeye* i *Alicia en el País de las Maravillas*. La seva activitat va durar una bona colla d'anys i fou a partir de la dècada dels setanta quan també va caure en declivi. Finalment la sala fou arrendada per l'industrial Francesc Giró i el 6 d'abril de 1989 es transformà en el Cinema Park, com s'explicarà mes endavant.

EL CINE DEL COL·LEGI DELS FOSSOS

Un altre cinema d'una entitat de caràcter religiós s'havia posat en funcionament. Era l'any 1928 en el Col·legi dels Germans de les Escoles Cristianes, més conegut pels Fossos. Fins aquest any la direcció central de l'orde religiós no va donar permís per fer cine escolar. Les pel·lícules eren de la casa francesa Pathé i la màquina estava darrera de la pantalla. A les sessions hi assistien els nois del col·legi, alguns pares i les alumnes del Col·legi de les Germanes de la Presentació, igualment religiós. Les noies es posaven a les últimes files i als nois se'ls prohibia girar el cap. Un càstig per als col·legials que feien alguna entremaliadura consistia a situar-los en un lloc de la sala en què no es podia veure la pantalla i d'on només podien observar els espectadors. En aquesta sala també s'hi feien sessions teatrals, recitals de poesia, vetllades nadalenques, etc. No cal dir que hi havia també una gran censura per evitar la més petita escena dubtosa. A principi de la dècada dels setanta van començar a minvar les projeccions fins que es van suprimir totes les funcions cinematogràfiques.

EL CINE SONOR

La introducció del cine sonor als Estats Units, pioners en aquest avenç, va iniciar-se el 1927 amb *El cantor de jazz*, però nou fou fins al 1929 que va mostrar-se amb plena fidelitat amb el film titulat *El desfile del amor*.

L'acte més multitudinari fet en un cinema de Figueres fou en el Teatre Cine El Jardí amb motiu de la visita del president de la Generalitat Francesc Macià el 5 de novembre de 1931

A Figueres el cine sonor va arribar poc temps després, el 1929, amb la pel·lícula *Soy un fugitivo*, en idioma anglés i subtítols. L'any següent, el 1930 van arribar les primeres pel·lícules sonores en espanyol. Al llarg d'aquest any van projectar-se algunes pel·lícules que havien incorporat la música en una banda sonora. El 17 de maig d'aquest any la premsa es queixava de la inclusió ja que, amb aquesta novetat, “a les pel·lícules mudes se les hi ha tret tot l'alicient” i que valdria més “que deixessin de fer-les fins que es tingués l'aparell per a projectar-les com cal”.⁽¹⁸⁾ La mateixa publicació, el 25 d'octubre, explicava que “dintre de pocs dies hi haurà un gran esdeveniment a la nostra ciutat. Es tracta de l'estrena d'una pel·lícula totalment parlada i cantada en espanyol, interpretada per artistes hispano-americans”. Era la pel·lícula *Así es la Vida*, que havia estat passada feia poc al cine París de Barcelona. El 15 de desembre s'informava que “a la Sala Edison s'hi estan muntant els aparells necessaris per a produir cinema sonor. El magnífic aparell Goumont que s'està instal·lant, el cost del qual és d'unes 100.000 pessetes, s'inaugurarà a principis del mes entrant i promet constituir unes de les més importants instal·lacions en aquest gènere a la nostra terra”.⁽¹⁹⁾ El 20 de desembre següent la mateixa premsa es limitava a informar que “se'ns ha dit que la inauguració del cinema sonor constituí un èxit remarcable. Esperem poder-ne parlar degudament quan se'ns convidi a anar-la a escoltar”. No consta cap més comentari en les successives edicions del periòdic.

Fins llavors les pel·lícules portaven les explicacions i els diàlegs interposats a les escenes, un sistema que dificultava el seu seguiment i que d'altra banda, com que encara hi havia una part de gent analfabeta, no era prou entesa per aquest públic.

18. *Empordà Federal*, 17 maig 1930.

19. *Empordà Federal*, 15 novembre 1930.

*Programa de la
reanudació de les
sessions
cinematogràfiques
després de la incautació
dels locals amb motiu de
l'esclat de la Guerra
Civil 1936-39.*

COMITÈ D'ESPECTACLES PÚBLICS

Dies 22 i 23 agost del 1936

Dia 22, dissabte - Mit a les 9 i mitja
Dia 23 - Tarda a les 3 i mitja
Mit a les 9 i mitja

● Aquest Comitè assabenta al públic en general la reobertura dels locals de Cinema, esperant que tothom contribuirà al fi benèfic, ja que es destina tot el benefici a les nostres milícies que tan heroicament aixafen els feixistes repugnants.

PROGRAMA

«EL JARDÍN»
Projecció de la partícula cinema
IMPULSOS SECRETS
per al cinema Charles CRASE.
ECLAIR JOURNAL
Revista d'informació
La nova gran crònica del terrorisme amb CLARK GABLE, etc.

SALA EDISON
Es projectarà la important documental,
HOMBRES CONTRA PECES
REVISTA PARAMOUNT
El més gran dels cinema-propaganda de l'actor RICHARD ARLEN

Una altra iniciativa molt ben vista per la premsa fou l'adoptada pel senyor Cusí sobre la prohibició de fumar a la sala. La premsa del dia 27 de desembre del mateix 1930 deia que era un bon exemple el de l'empresa de la Sala Edison que “dona una bella prova de comprensió la de recomenar, des de la pantalla, al públic que s'abstingui de fumar dins de la sala d'espectacles”. Tant la Sala Edison com el Teatre Cine el Jardí van destinar unes sales especials per a fumadors.

LA GUERRA CIVIL

Durant la Guerra Civil 1936-39 els cinemes Sala Edison i El Jardí foren controlats pel Comitè Antifeixista. Pel que fa al Patronat de la Catequística i al Col·legi La Salle, els seus edificis van ser confiscats per aquest comitè, sense que es destinessin a cap activitat recreativa. A partir del dia 20 de juliol i per ordre del Comitè d'Espectacles, van quedar suspeses les sessions i no es van tornar a obrir els locals fins el 22 d'agost amb les pel·lícules *Impulsos secretos*, al Teatre Cine El Jardí i *Hombres contra peces*, a la Sala Edison, en sessions “a benefici a les nostres milícies que tan heroicament aixafen els feixistes repugnants”. El 29 d'agost el Comitè d'Espectacles Públics va quedar constituït per tres representants: un del Teatre Municipal, un altre del Teatre Cine El Jardí i un del Cine Sala Edison. “Aquest Comitè explotarà sota control tots els locals de la nostra ciutat, havent quedat instal·lades les oficines del mateix a la Rambla, número 20, baixos de la Casa Cusí”.⁽²⁰⁾

Posteriorment la Conselleria Municipal de Defensa Passiva va estudiar un pla de sortida d'espectadors per als dos cinemes confiscats per un cas de bombardeig de la població. Els encarregats de les sales havien de vetllar per imposar ordre i serenitat, obrint immediatament les portes en sonar l'alarma.

20. *Empordà Federal*, 29 agost 1936.

Els espectadors del Teatre Cine El Jardí havien d'anar cap a la Ramba i els de la Sala Edison, vers la plaça Triangular. Amb aquesta finalitat el 1938 es va construir a l'esplanada del Cine El Jardí, un refugi soterrani amb capacitat per a 300 persones en cas de bombardeigs aeris a la ciutat.

El mes de gener del 1937, el Comitè d'Espectacles Públics va manifestar la intenció de municipalitzar les sales de cine, però el regidor d'Economia de l'Ajuntament va manifestar la seva opinió contrària, ja que si bé en aquells moments era una font d'ingressos sanejats, calia preveure'n un inevitable descens notable tan aviat com fos assolida la victòria a la guerra. Finalment, les sales es van col·lectivitzar, juntament amb el Comitè i l'Ajuntament es reservà el dret d'intervenció, ja que amb la seva aportació contribuïa a l'augment dels ingressos de la Caixa municipal.⁽²¹⁾

L'AUGE DE LA POSTGUERRA

Acabada aquella terrible guerra van tornar a posar-se en funcionament tots aquests cinemes. Va ser un ressorgiment apoteòsic, amb unes sales plenes de gom a gom. El cine no tenia cap altre competidor. Hi havia sessions els dijous i el dissabte a la nit i els diumenges i festius tarda i nit. Un costum general de l'època era donar unes voltes a la Rambla a la sortida de la sessió de tarda. A la sortida de la sessió de nit també hi havia alguns noctàmbuls que hi feien els últims tombos.

El Cine Teatre El Jardí va requerir unes obres de reparació, ja que la part de l'escenari havia quedat afectada per unes bombes de la passada guerra civil. Es va aprofitar per fer altres millores i per posar un plafó sobre l'escenari obra de l'artista Castells. La pantalla del cinema va quedar closa pels laterals amb uns embarnillats i un pesat sostre que resultava difícil de moure. Les sessions de teatre es feien davant aquesta pantalla. Aquestes obres van costar 150.000 pessetes.

Tant aquest com la Sala Edison van viure els millors anys de la seva història amb la venda completa de la capacitat del seu aforament. Fins i tot es va arribar a la fórmula dels abonaments per temporada, mitjançant la qual els espectadors es comprometien a retirar les entrades contractades tot l'any, a excepció dels mesos d'estiu en què no hi havia abonament, puix la gent acostumava d'anar a les platges. La quasi totalitat de les localitats estaven compromeses per aquests abonaments i ben poques en quedaven a la guixeta per a la venda lliure, cosa que motivava grans cues de gent des de primera hora del matí del diumenge per aconseguir-ne una. Això va estimular la presència dels revenedors, que sempre eren els primers de la cua i compraven entrades que revenien a l'hora de començar la funció, activitat que molestava els compradors. També es manifestaren algunes protestes per la poca simpatia que mostraven a la finestreta alguns dels taquillers. No cal dir que

21. Josep M. Bernils, *La Guerra Civil a Figueres*, 1986, p. 106.

totes les pel·lícules estaven sotmeses a una estricta censura governativa de l'època i es controlava molt l'entrada si no era "tolerada para menores", és a dir, els menors de 16 anys. Igualment es feien respectar els preceptes religiosos i per això els dies dels Dijous, Divendres i Dissabte Sant no hi havia sessió cinematogràfica. Juntament amb l'entrada calia pagar una cartolina que es posava a la solapa i que era a benefici d'Auxili Social. Hi havia escuts de les províncies, anagrames del moviment franquista, etc.

En aquests dos cinemes es produïa una cosa curiosa cada diumenge que hi havia partit de futbol a casa. En aquests anys el terreny de joc encara no estava enllumenat i els partits, a l'hivern, començaven a quarts de quatre de la tarda. Els homes solien anar a veure els partits de la Unió Esportiva Figueres, mentre que les dones anaven a les sessions de cine que començaven a dos quarts de cinc. En un moment donat, a quarts de sis, es produïa un gran moviment d'entrada de gent a tota la sala. Eren els marits, que en acabar el partit de futbol s'incorporaven al cine al costat de llurs esposes. Per uns moments se sentia el remoreig dels homes que informaven del resultat del partit.

L'empresa de la Sala Edison va presentar el 1944 la primera pel·lícula rodada en color. Era una producció alemanya de la casa Agfa on la primera meitat de la cinta era encara en blanc i negre i l'altra metitat en color. Aquesta mateixa sala, el 22 de desembre de 1954, va commemorar el cinquantè aniversari de la seva fundació amb la presentació de la primera pel·lícula rodada en cinemascop titulada *La túnica sagrada*.

Tant el Teatre Cine El Jardí com la Sala Edison disposaven de generadors d'emergència amb motors de gas-oil en cas de talls elèctrics. El del Cine El Jardí estava en una caseta construïda a l'esplanada d'entrada al local.

Una gran novetat d'ambdues sales fou l'inici de la projecció sobre la pantalla, durant el descans, d'anuncis comercials.

*Després de
la Guerra
Civil els
cinemes van
gaudir de
molta
atracció de
gent. Vista
de
l'amfiteatre
del Cine
Sala Edison.*

El Patronat de la Catequística també va incrementar el nombre d'espectadors. A més a més dels seus socis, hi assistien els nois que anaven a les lliçons de catecisme a la parròquia de Sant Pere que havien estat premiats amb uns vals.

EL PUBLI RÍO CINEMA

El 30 de desembre de 1941 la societat Aires Nuevos, propietat de Mariano Río Ayneto, veí de la Jonquera, va obrir una nova sala cinematogràfica amb el nom de Publi Río Cinema, al carrer de Vilafant, número 13, al lloc on hi havia hagut el Cafè Colom, avui Supermercat Batlle. El local tenia una sortida d'emergència pel carrer de Sant Josep i una capacitat per a 149 espectadors. Aquest cinema només va funcionar dos anys i escaig, puix la seva petita capacitat no li permetia competir amb el potencial dels altres dos cines locals. Tenia la porta d'entrada al costat de la pantalla, cosa que distreia els espectadors i, sobretot, tenia el problema de les restriccions elèctriques imposades en aquell període tan difícil de la postguerra. Tot sovint patia talls d'electricitat ja que depenia de l'energia subministrada enterament per les empreses dels senyors Cusí i Pagès, cosa que en els altres dos cinemes no passava ja que disposaven de generadors d'emergència amb motors de gas-oil, com abans s'ha esmentat. En una sessió va haver-hi un incendi a la sala, sense repercussions greus. Un altre problema era la contractació de les pel·lícules puix que els seus dos rivals, els senyors Cusí i Pagès, tenien prioritat en les concessions de les distribuïdores cinematogràfiques. En el Publi Río Cinema s'hi passaven moltes pel·lícules mexicanes i un dels seus grans èxits fou *Allà en el Rancho Grande*.

QUATRE NOUS CINEMES: LES VEGAS, EL JUNCARIA, EL SAVOY I EL CINEMA PARK

El gran auge del cinema a Figueres en aquesta època va motivar la construcció de dos nous cinemes i posteriorment l'adaptació de dos més.

En primer lloc, Maria Lourdes Perxas, vídua de Josep Pagès, el fill de Pau Pagès, va constituir la societat Inmuebles e Inversiones del Ampurdán, que va bastir un nou cinema a la part est del pati d'entrada al Cine El Jardín, el qual es va anomenar Juncària. El projecte era de l'arquitecte Alexandre Bonaterra i el decorador escènic Miquel Ribas. El pressupost teòric de les obres figurat en el projecte era d'1.300.000 pessetes i tenia una superfície de 1.165 m² que es va prendre d'una part de la plaça d'entrada, que va quedar reduïda a 1.175 m². Aquest cine fou inaugurat durant les Fires de la Santa Creu, el dia 30 d'abril de 1964, i tenia una capacitat per a 586 persones a preferència i 408 a club. Era una sala de conceptes i equipaments moderns, amb un projector Westrex. Al cap de trenta anys aquesta sala va sofrir els efectes de la posterior rescissió i va fer l'última projecció, amb entrada gratuïta, el 29 de setembre de l'any 1994 amb la pel·lícula *Cinema Paradiso*. Tot

El Cinema Juncària bastit el 1964 i enderrocat el 1994.

El Cine Las Vegas inaugurat també en el 1964, encara en ple funcionament.

El Cine Savoy, obert el 1977, està situat a l'antiga sala de la Societat Coral Erato.

El Cinema Park va aprofitar la sala d'espectacles del Patronat de la Catequística.

seguit l'edifici fou enderrocat el mes de gener de 1995 i al seu lloc es va aixecar un edifici de despatxos comercials.

El 19 de desembre del mateix any 1964 es va inaugurar un altre cine dit Las Vegas, en una part dels jardins de l'antiga Casa Martí Pujarniscle, al carrer de Sant Pau número 44 (llavors 22). Tenia sortida pels carrers de la Verge Maria i Col·legi, en un lloc on anteriorment hi havia hagut unes quadres per guardar les cavallerisses dels pagesos que venien al mercat els dijous. Igual que l'anterior, es tractava d'un conjunt modern. En aquell moment era el més gran de la província i fou edificat per Pere Subiròs i Oliveres, conegut per en "Fabrica", un negociant de bestiar que havia fet molts diners. La pel·lícula inaugural fou *La caída del imperio romano*. L'explotació va anar a càrrec de Joan Recolons. L'autor del projecte era el mateix arquitecte que el del Juncària, Alexandre Bonaterra, i el pressupost que hi figurava era de 3.500.000 pessetes. L'equip projector era el moderníssim Todd-Ao. La seva capacitat era de 1.080 persones a platea, 512 a club i 402 amfiteatre.

Igualment, el 1977, es va obrir una nova sala amb el nom de Cine Savoy al carrer d'en Pep, número 12, al local on s'havia ubicat l'estatge social i sala de festes de la Societat Coral Erato. Aquesta sala cinematogràfica, amb una capacitat per a 305 espectadors, fou oberta el 22 de desembre amb la projecció del film *Amarcord*, de Federico Fellini. Es proposava ser una sala d'art i assaig. N'era el seu promotor Antoni Camprubí.

Més endavant, ja el 1989, la sala del Patronat de la Catequística, que estava sense utilitzar, es va convertir en el Cinema Park. Com a tal va obrir les portes el 6 d'abril promogut per Francesc Giró. Es van millorar les seves instal·lacions i es féu una entrada independent de l'edifici del Patronat. La primera pel·lícula projectada en aquest nou cinema fou *Rain Man* (*L'home de la pluja*). El promotor va manifestar que tenia l'exclusiva dels films de la Unitet International Pictures. Pocs dies després de la inauguració, l'Ajuntament de Figueres va prendre l'acord de tancament del local per raons de seguretat, disposició que no es va complir perquè el problema va ser resolt de seguida.

RECESSIÓ CINEMATOGRÀFICA

Aquí es va parar l'expansió cinematogràfica a Figueres. Després va arribar el retraïment. Les causes foren molt diverses, però especialment el va motivar la presència a casa del cine a la televisió, a qualsevol hora i amb una oferta variada de pel·lícules.

La Sala Edison va projectar l'última pel·lícula el 13 de setembre de 1984 amb el film titulat *La invasión de los zombies atómicos*. L'anunci de l'empresa deia que es tancava el local per vacances, però des de llavors no es va obrir més i amb el temps s'han produït greus desperfectes al seu interior. Una llarga temporada es va parlar que l'Ajuntament adquiriria la sala per convertir-la en el Museu del Cine amb la valuosa col·lecció de Tomàs Mallol. No es va arribar a un principi d'acord amb els seus propietaris, els hereus de Carles Cusi de Miquelet.

El Teatre Cine El Jardí, de propietat municipal, renovat el 1989.

Façana lateral amb els jardins de la plaça Josep Pla.

Entretant, l'Ajuntament va fer gestions per comprar al Teatre Cine El Jardín, en considerar que estava en bon estat de conservació, que no calien obres de reforma immediata i que l'escenari era més gran. El Cine El Jardín fou comprat per l'Ajuntament el 1983 per cinquanta milions de pessetes a pagar en vint anys amb un interès del 15 %, cosa que representava una xifra final de 138 milions de pessetes. Va caldre, també, regular les condicions del contracte d'arrendament del local amb l'empresari del cinema Antoni Camprubí. El 1989 es va aprovar una remodelació per 120 milions de pessetes per a convertir-lo en el Teatre Municipal El Jardí. La seva capacitat es va reduir de 1.500 a 1.057 places per una major comoditat. Es van eliminar igualment algunes llotges i butaques i es va aprofitar la part posterior de l'amfiteatre que estava tancada i es va convertir en un sala d'assaig. El projecte fou realitzat per un equip d'arquitectes foranis.

El mes de setembre de 1994, com ja s'ha indicat, va tancar portes un altre cinema, el Juncària. L'última pel·lícula fou *Cinema Paradiso* i es va projectar amb entrada gratuïta el dia 20 de setembre de 1994. Fou enderrocant el mes de gener de 1995. Al seu lloc es va bastir un immoble de dimensions més reduïdes per a oficines i locals comercials que va permetre deixar un espai de terreny lliure per remodelar i ampliar notablement la plaça Josep Pla, al mateix temps que s'obria totalment el pas als jardins del cinema que es convertiren en un petit parc al centre de la ciutat.

Actualment només funcionen els cines Las Vegas i Savoy, que són explotats per un sol empresari: Antoni Camprubí i el Cinema Park per Francesc Giró. A la comarca de l'Alt Empordà no hi ha cap més sala de cine, puix en totes les poblacions les han clausurades pels seus ruïnosa rendiments.

EL PROGRAMES DE MÀ

El programa de mà que oferien les empreses cinematogràfiques a l'entrada es referia a la pel·lícula de la setmana següent i era esperat amb interès

pels aficionats al cine. Fins als primers anys quaranta es feien treballs boníssims, amb encunys, imatges fantasmes, retallables, etc. però a partir dels anys cinquanta la sofisticació va deixar de ser la norma i es va perdre la diversitat de formats en favor d'un model més reduït i poc informatiu. D'algunes pel·lícules es feren fins a vint versions diferents, alguns dels programes són de molt mal trobar, a banda dels preus prohibitius que en fan pagar alguns col·leccionistes o els que els venen en mercats. A Figueres hi ha una de les col·leccions més nodrides, amb un arxiu de més de 17.000 unitats, entre les quals destaquen programes de 1910. ⁽²²⁾

CONVERSES PER UN MUSEU DEL CINEMA

Durant una colla de mesos l'Ajuntament de Figueres va tenir converses amb Tomàs Mallol per establir un Museu del Cinema a Figueres.

Tomàs Mallol va néixer a Sant Pere Pescador el 1923. Als set anys va veure la primera pel·lícula a l'hostal que tenien els seus pares a Torroella de Fluvià, on encara resideix. Era un vell carro de transport d'un francès que es convertia en cinema, el qual li va regalar una vella pel·lícula, però com que Tomàs Mallol no tenia màquina per projectar-la en va haver de confeccionar una de 35 mm amb quatre llaunes. Aquesta primera pel·lícula i aquella primera màquina foren l'origen del seu museu, on va arreplegar més de mil màquines relacionades amb la història del cinema i aparells antiquíssims per a projectar dibuixos, una col·lecció única d'aparells cinematogràfics a Espanya.

Mallol va fer el batxillerat a Figueres i després va estudiar a Enginyeria Tècnica a Barcelona. Aficionat com era a la cinematografia, es va dedicar a la producció de films. El primer fou una pel·lícula d'un metre de llargària amb dibuixos pintats per ell mateix. El 1956 presentava el film *El Pastor de can Sopes*, el 1957 *L'Empordà*, el 1958 *Hivern sobre la Costa Brava i Pozos semiartesianos*, i així successivament. Va obtenir Medalla d'Honor en el Concurs Nacional de Cinematografia Amateur d'Espanya per la pel·lícula *Diálogo con el taxímetro*.

Les converses entre l'Ajuntament de Figueres i Tomàs Mallol per cedir tota la col·lecció cinematogràfica i convertir-la en un museu monogràfic van durar força temps però no van arribar a bon fi. Llavors Mallol va gestionar la donació de tota la seva col·lecció amb l'Ajuntament de Girona per a destinar-la al Museu del Cinema d'aquesta ciutat.

PEL·LÍCULES FILMADES A FIGUERES

Pel que fa a pel·lícules filmades a Figueres per aficionats figuerencs destaquen:

La que va realitzar el senyor Carles Cusí el 1923 amb motiu del cèlebre

22. *Setmanari Alt Empordà*, 28 febrer 1995.

*Cartell de la primera
pel·lícula amb
argument filmada per
aficionats figuerencs.*

partit de futbol entre el Figueres i el Girona, a l'última jornada de campionat i quan els gironins ja es consideraven campions, però perderen el partit i el campió fou el Figueres. La pel·lícula, molt curta, es va passar a la Sala Edison. No se'n coneix cap còpia.

També destaca la pel·lícula del 1926 sobre les Fires i Festes de la Santa Creu, on es presenta, entre altres actes, l'arribada a l'estació del ferrocarril de la Banda de la Guàrdia Republicana de París. Encara n'existeixen còpies.

El 1927 l'empresari Pau Pagés va filmar una altra pel·lícula titulada *Figueres en pel·lícula*, i el 1928 *Figueras industrial y artística*, aquesta projectada al local del Patronat de la Catequística Parroquial, de les quals no es coneix cap còpia.

El mes de setembre de 1947 es va crear a Figueres una productora amateur titulada Galas del Film formada per diversos aficionats del Patronat de la Catequística que van rodar tres pel·lícules: *Aquella parábola*, *Hacia el mañana* i *Camino de Gloria*, dirigides per Pitu Montalat i amb un grup d'aficio-

nats com Sánchez, Soler, Sagner, Gumbau, Montal, Minobis, Bartolí i altres. La segona, amb 68 actors, van tardar vuit mesos a produir-la i va ser presentada a la sala del Patronat de la Catequística i després a la Sala Edison. L'argument es basava en el Casal d'Estiu del mateix Patronat de la Catequística. Van començar amb una filmadora llogada i amb diners posats de la seva butxaca. Després van comprar una Paty Baby i van participar al Concurs Nacional de Cine Amateur.

El 1949 varen filmar la tercera amb un argument més estudiat, constava de 270 metres de cinta de 9.5 i fou presentada a la Sala Edison el 26 d'abril de 1949. Els artistes eren igualment aficionats locals. La projecció inaugural d'aquesta pel·lícula va tenir força problemes amb la censura. El delegat local de Información y Turismo de cap manera volia autoritzar la projecció, ja que al·legava que no l'havia vist. Van haver d'intervenir prop d'ell persones influents per fer-li entendre que no hi havia cap seqüència censurable.

El 1948 el fotògraf Meli va rodar una pel·lícula de 16 mm titulada *Figueras y sus Ferias y Fiestas de la Santa Cruz*, amb un metratge de 250 metres que li va costar dues mil pessetes. Després va fer-ne una altra sobre Vilabertran.

El 1966 Tomàs Mallol va filmar un documental sobre la *IV Fira del Dibuix i de la Pintura de Figueres*.

L'estiu del 1987 Josep Montalat i Cufí (Figueres 1927-95) va dirigir per a la productora Giró-Films Figueres la pel·lícula *El Teatre Museu Dalí tanca a les set*, amb els artistes Emilio Gutiérrez Caba, Mercedes Molina, Amparo Moreno, Toni Montal, el grup *Els Nens de Boadella*, etc. Fou rodada íntegrament a Figueres i comarca i es tractava d'un film amb tot un seguit d'històries que corrien paral·leles però que en alguns casos s'interferien.

Igualment cal remarcar el productor figuerenc Pere Portabella i Ràfols, nascut el 1929 en una casa de la Rambla on el seu pare tenia el bufet d'advocat. Aficionat des de jove al cine, el 1959 es va convertir en productor professional. Entre les seves pel·lícules destaquen *Viridiana* (Palma d'Or al Festival de Cannes el 1960), *El cochecito de Benecia*, *Los golfos de Cannes*, *Vampir*, *Umbracle*, *El sopar*, etc.

Tal vegada podria afegir-se en aquest capítol la pel·lícula que el 1928 van filmar Lluís Buñuel i Salvador Dalí a Cadaqués i que es va estrenar a París amb el nom d'*El perro andaluz*. Segons els crítics, es tracta del primer gran títol surrealista, dadaïsta per seu més exactes, de la història del cine.

Quant a pel·lícules de productores nacionals que han filmat escenes a Figueres, destaquen:

El mes d'agost de 1949 la ciutat va quedar sorpresa en veure que s'allotjaven a l'Hotel París, avui Museu dels Juguets, tot un grup de cineastes professionals. Van filmar la pel·lícula *El hijo de la noche*, encara que tots els plànols foren fets a Arenys d'Empordà. La novel·la era de José Francés, el director del film era Ricardo Gascón i els artistes María Rosa Salgado, José Suárez i Enric Guitart. Resultava tot un espectacle de gent veure la sortida i entrada a l'hotel dels artistes i les seves passejades per la Rambla.

El mes de novembre de 1990 es van rodar a can Pagès de Vilatenim diverses escenes de la pel·lícula *Lolita al desnudo*, dirigida per José Antonio de Loma i interpretada per Andrew Stevens i Clare Hoak.

Exposició de cartells i programes de cine a l'Antic Escorxador.

CENTENARI DEL CINEMA A FIGUERES

Amb motiu del centenari del cinema a Figueres es van organitzar una sèrie d'actes commemoratius amb la col·laboració de l'Ajuntament, entitats i comerciants. Els botiguers del Rovell de l'Ou, o sigui els emplaçats al centre de la ciutat, van editar en el mes de novembre una revista de setze pàgines que es va repartir gratuïtament en el Setmanari de l'Alt Empordà i a totes les botigues del Rovell de l'Ou. Els actes van consistir, essencialment, en una exposició de cartells i programes de mà de cinema de la col·lecció de Lluís Benejam i Buhigas, titulada *Els Òscars de Hollywood*, la qual va restar oberta al públic a la Sala Municipal de l'Antic Escorxador; concursos i regal de pel·lícules de vídeo; un cicle de projeccions de més de vint films clàssics del cinema; diverses conferències al Museu de l'Empordà i debats a TV de Figueres per tal que la ciutat de Figueres pogués convertir-se en una celebració cinematogràfica continuada.

FONTS D'INFORMACIÓ

Arxiu municipal i informació verbal de Carles Cusí i Cusí, nét de Carles Cusí de Miquelet, i de Salvador Perxas i Dalfó, cunyat del fill de Pau Pagès i Lloveres.